

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

5/2015

гр.София, 12 юли 2018 год.

Върховният касационен съд на Република България, Общо събрание на Гражданска и Търговска колегии, в съдебно заседание на 14 юни 2018 година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГТК,
ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и
ПРЕДСЕДАТЕЛ на Гражданска колегия:
СВЕТЛА ДИМИТРОВА

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и
ПРЕДСЕДАТЕЛ на Търговска колегия:
ДАРИЯ ПРОДАНОВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ
на ОТДЕЛЕНИЯ:

БОЙКА СТОИЛОВА
ВАНЯ АЛЕКСИЕВА
ТОТКА КАЛЧЕВА
ЕМАНУЕЛА БАЛЕВСКА
БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА
МАРИЯ ИВАНОВА

ЧЛЕНОВЕ:

1. ЖАНИН СИЛДАРЕВА	11. ЗЛАТКА РУСЕВА
2. СИМЕОН ЧАНАЧЕВ	12. ДИЯНА ЦЕНЕВА
3. ТАТЯНА ВЪРБАНОВА	13. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА
4. МАРГАРИТА СОКОЛОВА	14. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА
5. БОРИСЛАВ БЕЛАЗЕЛКОВ	15. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА
6. СВЕТЛА ЦАЧЕВА	16. МАРИО ПЪРВАНОВ
7. РАДОСТИНА КАРАКОЛЕВА	17. ЕМИЛ МАРКОВ
8. ВЕСКА РАЙЧЕВА	18. КАМЕЛИЯ ЕФРЕМОВА
9. ПЛАМЕН СТОЕВ	19. АЛБЕНА БОНЕВА
10. ЕЛЕОНОРА ЧАНАЧЕВА	20. СВЕТЛА БОЯДЖИЕВА

21. ЖИВА ДЕКОВА
22. МИМИ ФУРНАДЖИЕВА
23. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА
24. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА
25. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА
26. ЗОЯ АТАНАСОВА
27. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ
28. ВЕСЕЛКА МАРЕВА
29. БОРИС ИЛИЕВ
30. БОНКА ЙОНКОВА
31. КРАСИМИР ВЛАХОВ
32. ДИАНА ХИТОВА
33. БОЯН ЦОНЕВ
34. БОЯН БАЛЕВСКИ
35. ИРИНА ПЕТРОВА
36. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА
37. РОСИЦА БОЖИЛОВА
38. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ
39. ГЕНИКА МИХАЙЛОВА
40. ДИМИТЪР ДИМИТРОВ
41. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА
42. ГЕРГАНА НИКОВА
43. ПЕТЯ ХОРОЗОВА
44. МАЙЯ РУСЕВА
45. АННА БАЕВА
46. ВЕРОНИКА НИКОЛОВА
47. НИКОЛАЙ МАРКОВ
48. ЕВГЕНИЙ СТАЙКОВ
49. СВЕТЛА ЧОРБАДЖИЕВА
50. ЕРИК ВАСИЛЕВ
51. КРИСТИЯНА ГЕНКОВСКА
52. ВАНЯ АТАНАСОВА
53. АЛЕКСАНДЪР ЦОНЕВ
54. ЛЮДМИЛА ЦОЛОВА
55. МАДЛЕНА ЖЕЛЕВА

при участието на секретаря Красимира Атанасова
постави на разглеждане тълкувателно дело № 5 по описа за 2015 г.
на Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии
докладвано от съдия ТАТЯНА ВЪРБАНОВА и съдия СВЕТЛА ЦАЧЕВА

Делото е образувано с разпореждане на Председателя на Върховния касационен съд на основание чл. 128, ал. 1 ЗСВ за приемане на тълкувателно решение от Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на Върховния касационен съд по въпросите: кои са определенията, с които се дава разрешение по същество на други производства по смисъла на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК и кои от тях подлежат на отмяна по реда на Глава Двадесет и четвърта ГПК?

Искането е основано и на прието на 03.12.2015 г. решение на ОСГТК на ВКС по тълк.дело № 7/2014 г. за образуване на отделна тълкувателна процедура по въпроса кои влезли в сила определения подлежат на отмяна по реда на чл. 303 ГПК, след произнасяне по въпроса кои определения попадат в обхвата по чл. 274, ал. 3, т. 2, предл. първо от ГПК.

Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на Върховния касационен съд, за да се произнесе по поставените въпроси съобрази следното:

I. По въпроса кои са определенията, с които се дава разрешение по същество на други производства по смисъла на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК:

Уредбата кои определения подлежат на обжалване, редът за обжалването им и правилата на функционалната подсъдност е в Глава Двадесет и първа на Гражданския процесуален кодекс, в сила от 01.03.2008 г.

Съгласно чл. 274, ал. 1 ГПК подлежащите на въззивно обжалване определения са преграждащите по-нататъшното развитие на делото и изрично посочените в закона. От инстанционен контрол са изключени определенията по въпроси, които са предоставени на свободната преценка на съда, тъй като нямат отношение към правилността на крайния съдебен акт (за съединяване и разделяне на дела; за продължаване на срок за извършване на съдопроизводствени действия; за провеждане на съдебното заседание при закрити врата и пр. от същия характер), както и определенията, подлежащи на проверка ведно с обжалваното решение. Така, при инстанционния контрол на обжалваното решение се извършва служебна проверка на определенията, имащи отношение към валидността и допустимостта на решението, а при въведено от жалбоподателя оплакване се извършва проверка и на определенията, имащи отношение към правилността му – определение по доклада на делото; определенията по допускане и събиране на доказателства; определения с указания за подлежащите на доказване факти и др., свързани с изводите на съда по съществуващото на гражданскоправния спор.

В категорията актове по чл. 274, ал.1, т. 1 ГПК попадат всички определения, които временно или окончателно препятстват развитието на производството, независимо дали обжалването им е изрично уредено. Така подлежи на обжалване определението по чл. 229 ГПК за спиране на производството по делото, без това да е изрично посочено в закона, както и определението, с което се отхвърля искане за увеличение на иск, който не е предявен като частичен; определението, с което е отказано конституиране на главно встъпило лице и пр., в който смисъл и т. 7 и т. 9 от Тълкувателно решение № 1 от 9.12.2013 г. по тълк. д. № 1/2013 г., ОСГТК на ВКС.

В кръга на актовете по чл. 274, ал.1, т. 2 ГПК попадат всички определения извън преграждащите, чието обжалване е изрично посочено в закона. Такива са определенията по чл. 15, ал. 2 ГПК и по чл. 121 ГПК, когато съдът приема делото за разглеждане; по чл. 66, ал. 2 ГПК за отказ за възстановяване на пропуснат срок; по чл. 92, ал.3 ГПК за отказ да бъде отменена наложена от съда глоба и пр. изрично посочени в закона актове.

Съгласно чл. 274, ал. 2 ГПК, функционалната подсъдност при обжалването се определя от това дали определението е постановено за първи път от съда, пред който делото е висящо. Когато определението е първоинстанционно (съдът за първи път се е произнесъл по процесуален въпрос, актът по който подлежи на обжалване), компетентен да се произнесе по жалбата срещу определението е следващият по степен съд. Когато определението е постановено за първи път от районен съд, компетентен съд по жалбата срещу акта е съответният окръжен съд;

когато е постановено за първи път от окръжен съд, компетентен по жалбата е съответният апелативен съд; постановеното за първи път от апелативен съд определение подлежи на обжалване пред Върховния касационен съд, а подлежащите на обжалване определения, постановени от състав на Върховния касационен съд подлежат на обжалване пред друг състав на съда - в този смисъл и изменението на чл. 274, ал. 2 ГПК /ДВ, бр. 50 от 2015 г./.

В чл. 274, ал. 3 ГПК е уредбата на касационното обжалване на определенията. Въззивните определения подлежат на обжалване с частна касационна жалба, когато са налице предпоставките по чл. 280, ал.1 ГПК и чл. 280, ал. 2 ГПК – когато с обжалваното определение съдът се е произнесъл по материалноправен или процесуалноправен въпрос, който е обусловил решаващия му извод и е решен в противоречие със задължителната практика на Върховния касационен съд и Върховния съд в тълкувателни решения и постановления, както и в противоречие с практиката на Върховния касационен съд, решен е в противоречие с актове на Конституционния съд на Република България или на Съда на Европейския съюз или е от значение за точното прилагане на закона и развитието на правото, както и при очевидната му неправилност. Затова при администрирането на частната касационна жалба се прилагат съответно правилата за обжалване на въззивните решения.

Съгласно чл. 274, ал. 3, т.1 ГПК на касационно обжалване подлежат определенията на въззивните съдилища, с които се оставят без уважение частни жалби срещу определения, преграждащи понататъшното развитие на делото, т.е. определенията, подлежащи на обжалване на основание чл. 274, ал.1, т.1 ГПК.

Съгласно чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК на касационно обжалване подлежат определенията на въззивните съдилища, с които се дава разрешение по съществуващото на други производства или се прегражда тяхното развитие. В трайно установената съдебна практика такива други производства са: въззивно определение, постановено по частна жалба срещу определение на първоинстанционния съд за изменение на решението в частта за разноските; въззивно определение, постановено в производство по жалба срещу отказ за възстановяване на срок на основание чл. 64 ГПК; въззивно определение, постановено в производството по освобождаване от такси и разноски на основание чл. 83, ал. 2 ГПК; въззивно определение, постановено в производство по вписване пред съдията по вписванията /чл. 569, т. 5 ГПК/, както и изрично предвидените в закона, каквито са въззивно определение, постановено в производство по даване на разрешение по чл. 23, ал. 4 от Закона за отнемане в полза на държавата на имущество придобито от престъпна дейност /ЗОПДИППД - отм./, въззивно определение, постановено в производство по обезпечение на бъдещ иск по чл. 23, ал. 2 ЗОПДИППД (отм.), както и в производство по обезпечение на иска, когато обезпечението е допуснато от въззивен съд – чл. 396, ал.2 ГПК, без изброяването да е изчерпателно.

Всички тези производства са обособени като самостоятелни, независимо дали протичат предварително, успоредно или след исковото производство. Постановените в тези производства актове пораждат собствени правни последици. Макар и в болшинството случаи намиращи се във функционална връзка с основните производства, те имат самостоятелен живот, като се проявяват като тяхна възможна част (производството срещу отказ за възстановяване на срок или за освобождаване от такси и разноски по делото) или се развиват съвсем самостоятелно, каквото е производството по издаване на охранителен акт.

Текстът на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК урежда законодателно част от разрешенията, дадени по тълкувателен път в ТР № 1 от 17.07.2001 г. по тълк. д. № 1 от 2001 г. ОСГТК ВКС, в което бе прието, че подлежат на касационно обжалване определенията по производства, с които се разрешава материалноправен спор, свързан с предмета на съдебното производство. Обща характеристика на тези определения е, че са постановени в производство с обособен предмет, произнасянето по който няма привременен характер и с тях се решава въпросът за основателността на искането. В приложното поле на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК са включени и актове, с които макар и да не се разрешава спор за материално право, се дава или отказва търсената в съответното производство защита. Същевременно, в чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК законодателят е включил в обхвата на касационното обжалване както актове по съществуващото на предмета на производството, така и тези, с които се прегражда развитието му, гарантирайки касационен контрол и по отношение възможността да се упражни законно правото за отговор по съществуващото на искането.

При определяне обхвата на актовете по чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК следва да се отчита и значимостта на въпроса, разрешен в самостоятелно обособеното производство – значимостта на ефекта на приключващия го акт и доколко невъзможността за обжалване би осуетила следващите стъпки за защита на съответното право. Следва да се отчита и невъзможността да се получи защита и съдействие по друг ред извън съответното производство – обстоятелство, отчетено в ТР № 4/2013г. ОСГТК ВКС относно някои въпроси на заповедното производство, по което заявителят може да предяви правата си и по общия исков ред.

Анализът на така формираната постоянна практика обуславя отговора на поставения пред Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии въпрос: „кои са определенията, с които се дава разрешение по същество на други производства по смисъла на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК“:

Определения, с които се дава разрешение по съществуващото на други производства по смисъла на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК, са тези, с които съдът се произнася по молба за защита и съдействие на лично или имуществено право в самостоятелно производство с обособен предмет, което се развива извън или в рамките на исковия процес и няма привременен характер.

Така приетите критерии относно определенията по чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК определят разрешенията по формираната противоречива практика, констатирана в искането на председателя на ВКС по чл.125, във вр. с чл.124, ал.1, т.1 ЗСВ по отношение на следните актове:

1. въззивно определение, с което е потвърдено определение на първоинстанционен съд в производството по несъстоятелност за недопускане на оздравителен план до разглеждане от събранието на кредиторите (чл. 701 ТЗ);

2. въззивно решение, постановено по жалба срещу решение на първоинстанционен съд по молба за издаване на дубликат от изпълнителен лист (чл. 409 ГПК);

3. въззивно определение, постановено по частна жалба срещу разпореждане на първоинстанционен съд по молба за издаване на изпълнителен лист (чл. 407 ГПК);

4. въззивно определение, постановено по частна жалба срещу първоинстанционно определение за издаване или за отказ да се издаде обратен изпълнителен лист (чл. 245, ал. 3 ГПК);

5. въззивно определение, с което се увеличава цената на иска (чл. 70, ал. 2 ГПК);

6. въззивно определение, постановено по частна жалба срещу определение на първоинстанционен съд, с което се допуска или се отказва предварително изпълнение на решението (чл. 244 ГПК);

7. въззивно определение, с което е потвърдено определение на първоинстанционен съд за теглене на жребий и прекратяване на делбеното производство (чл. 352 ГПК);

8. определение на въззивен съд, с което е потвърден отказ на първоинстанционен съд за издаване на охранителен акт (чл. 538, ал. 2 ГПК);

9. определение на апелативен съд, с което е потвърден отказ на окръжен съд за вписване в регистрите на юридическите лица (чл. 606 ГПК);

10. въззивно определение, с което е потвърден отказ на първоинстанционен съд за връщане на надвзета държавна такса.

Становището на Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на Върховния касационен съд по така констатираната противоречива практика е следното:

1. Въззивно определение, с което е потвърдено определение на първоинстанционен съд в производството по несъстоятелност за недопускане на оздравителен план до разглеждане от събранието на кредиторите (чл. 701 ТЗ), като преграждащо развитието на оздравителното производство, подлежи на касационно обжалване пред Върховния касационен съд по реда на чл. 274, ал. 3, т. 2, предл. 2 ГПК.

Оздравяването на предприятието на длъжника е сред изрично посочените в чл.607, ал.1 ТЗ цели на производството по несъстоятелност. Насочено е към избягване обявяването на длъжника в несъстоятелност,

продължаване на дейността му и удовлетворяване на кредиторите. Производството по оздравяване на предприятието е регламентирано в Глава Четиридесет и четвърта, Част четвърта на Търговския закон. То е относително самостоятелно съдебно производство, в рамките на висящо производство по несъстоятелност, открито с решение по чл. 630, ал.1 ТЗ. Оздравителното производство има факултативен характер и се развива пред съда по несъстоятелността при предложен план за оздравяване от изчерпателно изброени в чл. 697 ТЗ лица, в срока по чл. 698 ТЗ. За да се открие производство по оздравяване на предприятието, е необходимо съдът по несъстоятелността да допусне предложен план до разглеждане от събранието на кредиторите. В обхвата на осъществяваната от съда по несъстоятелност проверка по чл.701, ал.1 ТЗ се включва преценка за процесуална допустимост и законосъобразност на плана.

Регламентираната от законодателя процедура по допускане на предложен оздравителен план/планове съставлява част от оздравителното производство. В разпоредбата на чл.701, ал. 3 ТЗ изрично е предвидена обжалваемост само на определението, с което предложеният оздравителен план не е допуснат до разглеждане от събранието на кредиторите.

Изрична регламентация за обжалваемост на актовете на окръжните съдилища, постановени в производството по несъстоятелност, се съдържа в нормите на чл. 613а, ал.1 и ал. 3 ТЗ. Първата група изчерпателно изброени актове, сред които е и определението по чл.701 ТЗ, подлежат на обжалване по общия ред на ГПК. Разпоредбата на чл. 613а, ал.1 ТЗ следва да се тълкува стеснително, във връзка с чл.701, ал. 3 ТЗ, предвиждаща възможност за последващ инстанционен контрол само по отношение на определението за отхвърляне на молбата, с която е внесен оздравителен план. Втората група актове на съда по несъстоятелността, извън изрично и изчерпателно изброените в чл. 613а, ал.1 ТЗ, подлежат на обжалване само пред съответния апелативен съд.

По аргумент от чл.701, ал. 3 ТЗ и с оглед извършеното в чл. 613а, ал.1 ТЗ препращане към общия ред за инстанционен контрол, при потвърждаване от въззивния съд на преценката на съда по несъстоятелността за недопустимост или незаконосъобразност на предложен оздравителен план, въззивното определение ще подлежи на касационно обжалване по предвидения в ГПК ред за обжалване на определенията. Този съдебен акт на съответния апелативен съд прегражда по-нататъшното развитие на оздравителното производство. След като производството по оздравяване на предприятието на длъжника няма характер на исково, то и въззивното определение, с което не се допуска плана до разглеждане от събранието на кредиторите, не попада в обхвата на преграждащите по нататъшното развитие на делото определения по чл. 274, ал. 3, т.1 ГПК. Определението за недопускане на предложен оздравителен план прегражда откриването и приключването на оздравителното производство и попада в кръга определения по чл. 274, ал. 3, т. 2, предл. второ ГПК. С това определение не се дава разрешение

по същество на друго производство по см. на чл. 274, ал. 3, т. 2, предл.1 ГПК. Актът, с който се дава разрешение по същество на оздравителното производство е решение на съда по чл.705, ал. 2 ТЗ за утвърждаване на приет от събранието на кредиторите план за оздравяване на предприятието, или решение за отказ да се утвърди такъв план.

2. Въззивно решение, постановено по жалба срещу решение на първоинстанционен съд по молба за издаване на дубликат от изпълнителен лист, подлежи на касационно обжалване по общия ред за обжалване на въззивни решения.

Правната уредба на производството за издаване на дубликат от изпълнителен лист според действащия ГПК, макар и съответстваща на уредбата по отменения ГПК относно предпоставките за инициране на производството и процесуалния ред за разглеждане на молбата, внася промяна в квалификацията на акта, с който съдът се произнася по същество. В разпоредбата на чл. 409 ГПК, актът на съда е наименован решение. По този начин законодателят е зачел исковия характер на производството за издаване на дубликат от изпълнителен лист, имащо за предмет самото изпълняемо право, по което се формира сила на пресъдено нещо.

Предвидената в чл. 409, ал. 4 ГПК процесуална възможност за обжалване на постановеното решение и изричното препращане към „общия ред” означава приложимост на общия режим за обжалване на решенията, постановявани в исковото производство. В тази насока следва да се има предвид не само формалното обозначаване на акта като решение, но и неговата правна същност и произнасянето по изпълняемото право, след разглеждане на противопоставени от длъжника възражения по чл. 409, ал. 3 ГПК. Последните могат да се основават само на погасяващи изпълняемото право обстоятелства, настъпили след установяване съществуването на това право, като по възраженията за погасяване на дълга се формира сила на пресъдено нещо.

Процесуалната възможност за касационно обжалване на решение, постановено в производство по издаване на дубликат от изгубен или унищожен изпълнителен лист, е обусловена обаче от преценката дали решението, въз основа на което е бил издаден първообразният изпълнителен лист, подлежи на касационно обжалване. Този извод произтича от разбирането за симетрия между правния режим на крайния акт, постановен в основното производство и на решението, постановено в производство по издаване на дубликат от изпълнителен лист. Производството за издаване на дубликат от изпълнителен лист макар и исково, няма характер на основно производство, поради което, следва извод, че решението по чл. 409 ГПК подлежи на касационно обжалване, ако решението, въз основа на което е бил издаден изпълнителния лист не попада в обхвата на изключените от касационен контрол въззивни актове, съгл. чл. 280, ал. 3 ГПК.

Предвид законодателно въведената промяна в наименованието на акта, с който се произнася съдът по молбата по чл. 409 ГПК и

подчинението му на общия режим за обжалване на решенията, следва да се обяви за изгубило значение нормативното тълкуване, дадено в т. 6 от Тълкувателно решение №1/2001 г. на ОСГК на ВКС по отношение на определението за издаване на дубликат на изгубен или унищожен изпълнителен лист.

3. Въззивно определение, постановено по частна жалба срещу разпореждане на първоинстанционен съд по молба за издаване на изпълнителен лист (чл.407, ал.1 ГПК), не подлежи на касационно обжалване.

Определенията на въззивните съдилища, които, при наличие на предпоставките по чл. 280, ал.1 и ал. 2 ГПК, подлежат на обжалване с частна жалба пред Върховния касационен съд, са две групи - по чл.274 ал.3, т.1 и т.2 ГПК. Обхватът на първата група определения на въззивни съдилища е очертан с оглед начина на произнасяне на въззивния съд по частни жалби срещу преграждащо по-нататъшното развитие на делото определение на първата инстанция. Касае се за въззивни определения, с които се констатира недопустимост на исково производство или на отделни негови фази. Според чл.274, ал.3, т.2 ГПК на касационно обжалване подлежат въззивни определения, даващи разрешения по същество на други производства или преграждащи тяхното развитие.

Производството по издаване на изпълнителен лист въз основа на визираните в чл. 404, т.1 ГПК изпълнителни основания е регламентирано в чл. 405-408 ГПК. При произнасяне по искане за издаване на изпълнителен лист, проверката, която дължи компетентният съд, е относно правото за принудително изпълнение в полза на соченото като кредитор лице и срещу посочения длъжник по изпълняемото право, установено в съответното изпълнително основание. В производството по издаване на изпълнителен лист проверката относно наличието на ликвидно и изискуемо притезание е ограничена, предвид формалната доказателствена сила на подлежащите на принудително изпълнение съдебни или арбитражни актове, с която последните удостоверяват изпълняемото право. Производството по издаване на изпълнителен лист е друго, различно от исковото производство. При произнасяне по молба по чл. 405, ал.1 ГПК, съответно при реализиране на предвидената в чл. 407, ал.1 ГПК въззивна проверка за законосъобразност на постановено разпореждане, не се дава разрешение на материалноправен спор, свързан с предмета на делото, а се разрешава процесуален въпрос за наличие на предпоставки за принудително изпълнение на акта, въз основа на който е поискано издаване на изпълнителния лист. Постановеният от съда акт, с характер на разпореждане, не се ползва със сила на пресъдено нещо нито относно изпълняемото право, нито по отношение правото на принудително изпълнение.

Според изричната регламентация в чл. 407, ал.1 ГПК законодателят е препратил към реда за обжалване на определенията. В кръга на обжалваемите с частна жалба разпореждания са включени както тези, с които се отхвърля изцяло, или частично молбата за издаване на

изпълнителен лист, така и тези, с които тя се уважава. В посочената разпоредба е предвиден двуседмичен преклузивен срок за обжалване с частна жалба на разпореждането, с изрично уреден начален момент на срока за сезиране на въззивния съд: за молителя – от връчването на разпореждането, а за ответника – от връчване на поканата за доброволно изпълнение. В разпоредбата на чл. 407, ал.1 ГПК не е предвиден касационен контрол за разпореждания, постановени по чл. 406, ал.1 ГПК, въз основа на местни изпълнителни основания. Законодателят е предвидил процесуална възможност за триинстанционно съдебно производство единствено по отношение на разпорежданията по искане за издаване на изпълнителен лист при условията на чл. 406, ал. 2 ГПК – въз основа на актове по чл. 404, т. 2 и т. 3 ГПК. В този смисъл е изричната разпоредба на чл. 407, ал. 3 ГПК, препращаща към общия ред за обжалване на съответното разпореждане на съда, от която, по аргумент за противното, може да се изведе извод за окончателност на реализираната въззивна проверка, осъществена по реда на чл. 407, ал.1 ГПК.

Извод за касационна необжалваемост на въззивното определение, постановено по частна жалба срещу разпореждане по молба за издаване на изпълнителен лист, се извежда и от систематичното място на Глава Двадесет и втора от ГПК „Касационно обжалване”. То е в Част Втора „Общ исков процес”, като в случаите, при които законодателят е предвидил касационно обжалване на постановени актове в съдебни производства, различни от исковото, тази възможност е указана изрично. В такъв смисъл са и мотивите към т. 8 от ТР № 4/2013 г. ОСГТК на ВКС и към т.3 от ТР № 6/2014 г. ОСГТК на ВКС.

Допълнителен аргумент за недопустимост на касационното обжалване е тълкуването, дадено в т.6 от Тълкувателно решение № 1/17.07.2001 г. на ОСГК на ВКС. Задължителните за съдилищата указания за двуинстанционно разглеждане на молба за издаване на изпълнителен лист следва да се зачитат и понастоящем, предвид аналогичната правна уредба на производството по издаване на изпълнителен лист, на основанията, посочени в чл. 404, т.1 ГПК от 2007 г., съответстващ на чл.237, б.”а” ГПК /отм./ Посоченото Тълкувателно решение следва да се приеме за загубило сила, само в частта, по отношение инстанционната подсъдност на разпорежданията за издаване на изпълнителен лист, с оглед Закона за изменение и допълнение на ГПК /ДВ бр.50 от 2015 г./. С този закон са възложени въззивни функции на апелативните съдилища само по отношение на определения на окръжен съд, постановени в качеството му на въззивен, с които за първи път съдът се произнася по процесуалноправен въпрос. Съгласно чл. 274, ал. 2, изр.1, предл. 2 от ГПК, разпореждането за издаване на изпълнителен лист, постановено окръжен съд като въззивна инстанция подлежи на обжалване пред съответния апелативен съд, а не пред Върховния касационен съд.

Изводът за необжалваемост пред ВКС на въззивно определение, постановено по частна жалба срещу разпореждане на първоинстанционен съд по молба за издаване на изпълнителен лист, е в съответствие и с

дадени вече разрешения в други актове на нормативно тълкуване. Според мотивите в Тълкувателно решение № 4/2013 г. ОСГТК на ВКС към въпрос № 8, под понятието други производства по см. на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК следва да се разбира производство, свързано със съответното основно производство и обусловено от него. Относно обхвата на определенията, попадащи в тази втора група, в мотивите към Тълкувателно решение № 1/2010 г. ОСГТК на ВКС е прието, че определения, с които се дава разрешение по същество на други производства, са тези съдебни актове, които по своята същност се доближават до решенията, защото разрешават материалноправен въпрос, свързан с предмета на съответното съдебно производство. Изразените от Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии на ВКС становища, обективирани в мотивите на посочените актове на нормативно тълкуване, са в основата и на задължителните за съдилищата постановки по т. 7 и т. 9 от Тълкувателно решение № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС, както и в мотивите към т. 3 от Тълкувателно решение № 6/2014 г. ОСГТК на ВКС.

4. Въззивно определение, постановено по частна жалба срещу първоинстанционно определение по чл. 245, ал. 3 ГПК за издаване или за отказ да се издаде обратен изпълнителен лист, не подлежи на касационно обжалване.

Аргументите за касационна необжалваемост на въззивното определение по молба за издаване на изпълнителен лист, принципно са важими и за посоченото въззивно определение.

Обратен изпълнителен лист по чл. 245, ал.3 ГПК се издава на длъжника срещу взыскателя за връщане на сумите или вещите, получени въз основа на допуснатото предварително изпълнение на решение, впоследствие отменено и постановено ново решение за отхвърляне на съответната искова претенция. С влизане в сила на отхвърлителното решение, след установяване, че длъжникът е понесъл принудително изпълнение без основание, последният може да поиска от съда, постановил отхвърлянето на иска, издаване на обратен /на срещен/ изпълнителен лист. За издаването на обратния изпълнителен лист е от значение дали въз основа на предварително изпълнение на първоначално постановено осъдително решение са събрани суми или предадени вещи от длъжника, както и дали тези суми или вещи подлежат на възстановяване на длъжника, с оглед последващо отричане на правото по изпълнителното основание, въз основа на което е бил издаден изпълнителен лист.

Законодателят не е уредил изрично производството по издаване на обратен изпълнителен лист, но доколкото се касае за произнасяне по молба за издаване на изпълнителен лист, макар и без наличие на изпълнително основание по чл. 404, т.1 ГПК, то за това производство следва да се приложи реда по чл. 405 и сл. ГПК, вкл. и процесуалните способности за защита срещу въззивното определение за издаване или отказ да бъде издаден обратен изпълнителен лист. По част от хипотезите, при които длъжникът може да поиска издаване на обратен изпълнителен лист, е налице произнасяне от ОСГТК на ВКС в постановени актове на

нормативно тълкуване – т.13 от ТР № 4/2013 г. /за хипотезата на чл. 422, ал. 3 ГПК/ и ТР № 2/2012 г. /за хипотезата по чл. 282, ал. 6 ГПК/.

5. Въззивно определение, с което се увеличава цената на иска (чл. 70, ал.2 ГПК), не подлежи на касационно обжалване.

Паричната оценка на предмета на делото по иски за оценяеми субективни права се определя в зависимост от съдържанието на спорното право. При предявяване на иска, цената му се посочва от ищеца, но съдът не е обвързан от нея. При съмнение, че отразената в исковата молба цена на иска не съответства на заявения петитум, съдът служебно може да определи действителната цена, вкл. и като събере необходимите в тази връзка доказателства. Проверка във връзка с действителната парична оценка на предмета на делото може да бъде иницирана и от ответника по иска. Законодателят е предвидил краен преклузивен срок за повдигане на въпроса за съответствието между указаната от ищеца цена на иска с действителната такава – най-късно в първото заседание за разглеждане на делото, като след този момент цената на иска се стабилизира. Определянето на такъв срок е съобразено с процесуалните действия на сезирания съд по преценка допустимостта на иска, доколкото от цената на иска зависи родовата подсъдност на делото, както и определянето на дължимата държавна такса. Разрешаването на въпроса за действителната цена на иска съставлява неразривна част от исковия процес, а не обособено, самостоятелно производство. Със съдебния акт, с който съдът се произнася по реда на чл.70, ал.1 ГПК, се разрешава само предварителен процесуалноправен въпрос относно паричната оценка на заявеното с исковата молба спорно право, който е относим към допустимостта на иска. Въпросът за цената на иска няма характеристика на материалноправен въпрос, който да се разрешава по същество.

В разпоредбата на чл.70, ал. 2 ГПК законодателят е предвидил еднократна обжалваемост с частна жалба, но само на определението на съда, с което се увеличава цената на иска. В обхвата на обжалваемите по реда на чл.70, ал. 2 ГПК съдебни актове попадат и определенията или разпорежданията, с които, в резултат на определяне на по-висока цена на иска, в сравнение с тази, посочена в исковата молба, е указано да се внесе по-висока държавна такса, както и определенията, с които, в резултат на определена по-висока цена на предявения иск, делото е изпратено на компетентния окръжен съд, съобразно правилата за родовата подсъдност.

Предвид изложеното и изричната разпоредба на чл.70, ал. 2 ГПК, не би могло да се счете, че въззивното определение по чл.70, ал. 2 ГПК попада в обхвата на подлежащите на обжалване определения по чл.274, ал. 3, т. 2 ГПК.

6. Въззивно определение, постановено по частна жалба срещу определение на първоинстанционен съд, с което се допуска или се отказва предварително изпълнение на решението (чл. 244 ГПК), не подлежи на касационно обжалване. С него не се дава разрешение на материалноправен спор, свързан с предмета на делото, а се осигурява изпълнението на признато със съдебно решение вземане.

Първата група осъдителни решения, по които съдът служебно постановява предварително изпълнение са очертани в чл. 242, ал. 1 ГПК. Във всички случаи, когато се присъжда издръжка, възнаграждение и обезщетение за работа, първоинстанционният съд следва да допусне предварително изпълнение на решението. С оглед предмета на спора по тези дела, не е необходимо да е отправено изрично искане от страна на ищеца за допускане на предварителното изпълнение на решението.

Предпоставките, при които, по молба на ищеца, съдът може да допусне предварителна изпълняемост на невлязло в сила първоинстанционно решение, са изчерпателно посочени в чл. 242, ал. 2, т.1, т. 2 и т. 3 ГПК. В тези хипотези, по преценка на съда, ищецът може да бъде задължен да представи надлежно обезпечение, с оглед възмездяване на понесени от ответника вреди от неоснователно принудително изпълнение. Както в хипотезите по чл. 242, ал.1, така и в тези по чл. 242, ал. 2 ГПК, първоинстанционният съд може да се произнесе по предварителното изпълнение едновременно с решението по съществуващото на спора с отделен диспозитив, или с отделен съдебен акт след обявяване на решението, с характеристика на определение.

С оглед на ефекта от предварителното изпълнение, в нормата на чл. 243, ал.1, изр.1 ГПК е предвидено, че възможният неблагоприятен резултат за ответника - причиняване на непоправима вреда, която не подлежи на точна парична оценка, следва да е и критерий при произнасяне на съда по искането за допускане на предварително изпълнение. Този критерий обаче е неприложим за решения, с които се присъжда издръжка или възнаграждение за работа.

Процесуалната възможност за постановяване на предварително изпълнение на осъдително решение и нейното реализиране от първата инстанция съставлява изключение от правилото за едновременно възникване на изпълнителната сила на осъдително решение и силата на пресъдено нещо. При изпълнение на служебното задължение на първоинстанционния съд да допусне предварително изпълнение на решения, попадащи в обхвата на чл. 242, ал.1 ГПК, или при уважаване на заявено от ищеца искане за допускане на предварително изпълнение на решения, попадащи в обхвата по ал. 2, изпълнителната сила на решението се формира от самото решение и от акта на съда, с който последното се обявява за предварително изпълняемо. Произнасянето по предварителното изпълнение на първоинстанционно осъдително решение, имащо за предмет вземания по чл. 242 ал.1 и ал. 2 ГПК, съставлява част от произнасянето по спорното материално право. Според чл. 244 ГПК определенията на съда за допускане или отказ да се допусне предварително изпълнение, подлежат на обжалване с частна жалба, но само на една инстанция. С постановяване на определението на въззивния съд, с което е осъществен контрол за законосъобразност на съдебен акт за допускане или отказ да се допусне предварително изпълнение на осъдително решение, предвиденият инстанционен контрол е изчерпан. Това определение няма преграждащо действие за развитието на делото и

с него не се дава разрешение по материалноправен спор, свързан с предмета на делото. При допуснато предварително изпълнение, потвърдено от въззивния съд в рамките на производството по чл.244 ГПК, се осигурява изпълнението на признатото с решението вземане.

Становището, че въззивното определение, с което се допуска или отказва предварително изпълнение на съдебното решение, не попада в обхвата на подлежащите на касационно обжалване актове по реда на чл.274, ал.3, т.2 ГПК, се подкрепя и от предвидените от законодателя процесуални възможности за защита на страната, срещу която е допуснато предварително изпълнение.

7. Въззивно определение, с което е потвърдено определение на първоинстанционен съд за теглене на жребий и прекратяване на делбеното производство (чл. 352 ГПК), подлежи на касационно обжалване по реда на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК.

Тегленето на жребий по реда на чл. 352 ГПК е един от способите за извършване на делбата – за принудително осъществяване на потестативното право за делба между съсобственици. След влизане в сила на решението за обявяване на окончателен на разделителния протокол, с който общото имущество е разделено на отделни дялове, обекти на бъдеща изключителна собственост, съдът пристъпва към теглене на жребий. Производството по теглене на жребий има собствен предмет, по който съдът се произнася с акт по същество - определението по чл. 352 ГПК, в което съдът отразява кой дял е изтеглен от съответния съделител - дялът от общото имущество, което този съделител получава в индивидуална собственост. С това делбата е извършена, поради което производството по делото се прекратява. Определението за теглене на жребия има конститутивен ефект – съсобствеността е ликвидирана и е породено право на собственост върху отделни обекти, т.е. с това определение се отговаря по съществото на материалноправен спор по основния предмет на съдебното производство.

8. Определение на въззивен съд, с което е потвърден отказ на първоинстанционен съд за издаване на охранителен акт (чл. 538, ал. 2 ГПК), подлежи на касационно обжалване по реда на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК.

Производството по молба за издаване на охранителен акт е самостоятелно, развиващо се извън рамките на исковия процес. Определението на въззивния съд, с което е потвърден отказ на първоинстанционен съд за издаване на охранителен акт е постановено в „друго” производство и дава разрешение по съществото на предмета на делото, поради което подлежи на касационно обжалване по реда на чл. 274, ал. 2, т. 3 ГПК.

Производството е триинстанционно, тъй като определенията по искане за издаване на охранителен акт не са изключени от касационен контрол. Този извод следва и от нормата на чл. 540 ГПК, в която е уредено препращане към правилата на исковото производство с изрично изключване приложимостта на определени текстове (чл. 207 - 266 и чл.

303 – 388), т.е. законодателят е изключил възможността за отмяна на тези актове по реда на чл. 303 и сл. ГПК, но не и касационното им обжалване. В този смисъл следва да се считат за запазили значението си задължителните разяснения, дадени в т. 6 от ТР № 1/17.07.2001 г. по тълк.д. № 1/2001 г., ОСГК на ВКС.

9. Съдебният акт на апелативен съд, с който е потвърден отказ на окръжен съд за вписване в регистрите на юридическите лица, не подлежи на касационно обжалване.

В Част шеста на ГПК – Охранителни производства, Глава петдесет и пета – Вписване на юридически лица, е предвиден специален ред за вписване образуването, преобразуването, обявяването в ликвидация, прекратяването на юридически лица и за вписване на други обстоятелства, когато закон предвижда вписване в съдебен регистър, воден от окръжните съдилища. Общите правила на охранителните производства се прилагат и за предвидените в ГПК и в други закони охранителни производства, доколкото не са установени особени правила. Общото правило за охранителните производства в чл. 540 ГПК не се отнася до уредбата на вписванията в съдебни регистри на юридическите лица, с оглед изричната разпоредба на чл. 606 ГПК. Следва да се приеме, че в последната са предвидени особени правила по отношение обжалваемостта на отказ за вписване в съдебен регистър на юридическо лице, за което в специален закон не са предвидени други, различни правила. Според чл. 606 ГПК решението на регистърния съд, с което е отказано вписване по тази глава, подлежи на обжалване с частна жалба пред съответния апелативен съд. С посочената разпоредба законодателят изрично е регламентирал реда за обжалване на отказа на регистърния съд, компетентността на съответния апелативен съд и реда за разглеждане на частната жалба, без да е предвидена възможност за обжалване на акта на апелативния съд.

Различни правила във връзка с обжалваемостта на решението, с което е отказано вписване в съдебен регистър на юридически лица, са установени в други закони - например, в Закона за политическите партии и в Закона за вероизповеданията. В чл.18 от Закона за политическите партии е предвидено директно касационно обжалване на решението на Софийски градски съд, постановено по заявление за вписване на обстоятелства в регистъра на политическите партии, независимо от предпоставките за допускане на обжалването. Приложимост на общите правила на охранителните производства / чл. 530 - 541 ГПК/, вкл. и за възможност на касационно обжалване, е предвидена при регистрацията на религиозни общности, по силата на изричното препращане в чл.15 от Закона за вероизповеданията.

В Закона за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел /ЗТРРЮЛНЦ/ е предвидена обжалваемост на отказа на длъжностното лице по регистрацията за вписване на искани от заявителя обстоятелства, пред окръжния съд по седалището на търговеца, или клона на чуждестранен търговец, юридическото лице с нестопанска

цел или клона на юридическото лице с нестопанска цел. В разпоредбата на чл. 25 ЗТРРЮЛНЦ се съдържат изрични процесуални правила относно реда за обжалване на отказа и за разглеждане на жалбата от компетентния окръжен съд, чието решение подлежи на обжалване пред съответния апелативен съд. В ал.4 на чл. 25 ЗТРРЮЛНЦ е предвидена касационна необжалваемост на апелативното решение.

С приемане на Закона за изменение и допълнение на Закона за търговския регистър – ДВ бр.74 от 20 септември 2016 г., в сила от 01.01.2018 г., част от противоречивата практика на ВКС относно възможността за касационно обжалване на въззивни актове, постановени в производство по чл. 595 - 606 ГПК, следва да се счита за преодоляна. Измененията в ЗТР са свързани със създаването на единен регистър по отношение на юридическите лица с нестопанска цел, воден от Агенцията по вписванията. По реда на предвиденото в ЗТРРЮЛНЦ регистърно производство се вписват сдруженията, фондациите и други юридически лица с нестопанска цел, за които в закон е предвидено да се впишат по реда на Закона за юридическите лица с нестопанска цел /ЗЮЛНЦ/. Затова и след 01.01.2018 г. законодателно въведеното ограничение за инстанционен контрол по отношение на отказ за вписване в търговския регистър, вече разпростира своето действие и по отношение на отказ за вписване в регистъра на юридическите лица с нестопанска цел.

Даденото в т. 2 от Тълкувателно решение № 1/17.07.2001 г. ОСГК на ВКС разрешение за обжалваемост на потвърдения от апелативен съд отказ за вписване на обстоятелства, подлежащи на вписване в съдебен регистър, следва да се приеме за загубило сила. Този извод произтича не само от изрично регламентирания в чл. 606 ГПК ред за обжалване на решението на окръжния съд – с частна жалба пред съответния апелативен съд, при спазване на процесуалния ред за разглеждане на частните производства, но и от ограничения касационен контрол по ГПК от 2007 г. на актовете на въззивния съд – чл. 274, ал. 4 ГПК, както и чл. 274, ал. 3 ГПК.

10. Въззивно определение, с което е потвърден отказ на първоинстанционен съд за връщане на надвзета държавна такса, подлежи на касационно обжалване по реда на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК.

Съгласно чл. 4, б. "а" от Закона за държавните такси, за искиви молби, жалби, молби за отмяна и други предвидени услуги, давани от съдилищата, се заплащат държавни такси, които съгласно чл. 3 от Закона се дължат при предявяване на искането. Съгласно чл. 4б от Закона за държавните такси, недължимо платените такси се връщат по искане на заинтересованата страна. Това са такси, по които исково или охранително производство не е било образувано, таксите са били събрани въпреки, че ищецът е бил освободен от заплащането им, както и надвзетите такси, т.е. таксите са платени без да е налице основание за това по смисъла на чл. 3 и чл. 4, б. „а” от Закона за държавните такси и като недължимо платени следва да бъдат върнати на вносителя.

Производството по молба за връщане на недължимо платена държавна такса се развива извън исковия процес и охранителното производство. То има самостоятелен характер, а с определението си съдът дава разрешение на материалноправен спор за дължимостта на таксата – дали таксата е събрана въпреки, че страната е била освободена от заплащането и или е била надвнесена, т.е. платена без да е налице основание за това по смисъла на чл. 3 и чл. 4, б. „а” от Закона за държавните такси. Производството по това искане има обособен предмет и няма привременен характер, поради което въззивното определение попада в категорията съдебни актове по чл. 274, ал.3, т. 2 ГПК.

В случаите, когато държавно учреждение е събрало недължимо държавна такса, вносителят разполага с осъдителен иск за връщането и като платена без основание, освен ако в нормативен акт е предвиден друг ред. Решението по този иск подлежи на касационен контрол при условията на чл. 280 ГПК. С такъв иск вносителят на недължимо внесена по дело държавна такса не разполага. Съдът се произнася по това искане с определение, което следва също да подлежи на касационен контрол при условията на чл. 280 ГПК. В противен случай би се явила явна неравнопоставеност на възможностите за инстанционен контрол по идентичен правен въпрос.

II. Кои определения, с които се дава разрешение по същество на други производства по смисъла на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК, подлежат на отмяна по реда на Глава Двадесет и четвърта ГПК.

По въпроса кои определения, с които се дава разрешение по същество на други производства по смисъла на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК, подлежат на отмяна по реда на Глава Двадесет и четвърта ГПК, при проведеното гласуване в заседания на 16.02.2017 г. и на 07.12.2017 г. не се постигна необходимото мнозинство по чл. 112, ал. 4 ЗСВ за вземане на решение, поради което искането за постановяване на Тълкувателно решение следва да се отклони.

По изложените съображения Общото събрание на Гражданската и Търговската колегии на Върховния касационен съд

Р Е Ш И :

I. Определения, с които се дава разрешение по съществото на други производства по смисъла на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК, са тези, с които съдът се произнася по молба за защита и съдействие на лично или имуществено право в самостоятелно производство с обособен предмет, което се развива извън или в рамките на исковия процес и няма привременен характер.

Определения, които подлежат на касационно обжалване по реда на чл. 274, ал. 3, т. 2, предл.1 ГПК, са: въззивно определение, с което е потвърдено определение на първоинстанционен съд за теглене на жребий и прекратяване на делбеното производство (чл. 352 ГПК); въззивно

определение, с което е потвърден отказ на първоинстанционен съд за връщане на надвзета държавна такса; въззивно определение, постановено по частна жалба срещу определение на първоинстанционен съд за изменение или допълване на решението в частта за разноските; въззивно определение, постановено в производство по жалба срещу отказ за възстановяване на срок на основание чл. 64 ГПК; въззивно определение, постановено в производството по освобождаване от такси и разноски на основание чл. 83, ал. 2 ГПК; въззивно определение, постановено в производство по вписване пред съдията по вписванията /чл. 569, т. 5 ГПК/; въззивно определение, постановено в производство по даване на разрешение по чл. 23, ал. 4 ЗОПДИППД /отм./; въззивно определение, постановено в производство по обезпечение на бъдещ иск по чл. 23, ал. 2 ЗОПДИППД (отм.), както и в производство по обезпечение на иска, когато обезпечението е допуснато от въззивен съд – чл. 396, ал.2 ГПК; определение на въззивен съд, с което е потвърден отказ на първоинстанционен съд за издаване на охранителен акт (чл. 538, ал. 2 ГПК).

Въззивно определение, с което е потвърдено определение на първоинстанционен съд в производството по несъстоятелност за недопускане на оздравителен план до разглеждане от събранието на кредиторите (чл. 701 ТЗ), като преграждащо развитието на оздравителното производство, подлежи на касационно обжалване по реда на чл. 274, ал.3, т.2, предл. 2 ГПК.

Въззивно решение, постановено по жалба срещу решение на първоинстанционен съд по молба за издаване на дубликат от изпълнителен лист, подлежи на касационно обжалване по общия ред за обжалване на въззивни решения.

Не подлежат на касационно обжалване по реда на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК: въззивно определение, постановено по частна жалба срещу разпореждане на първоинстанционен съд по молба за издаване на изпълнителен лист по чл. 407, ал.1 ГПК; въззивно определение, постановено по частна жалба срещу първоинстанционно определение за издаване или за отказ да се издаде обратен изпълнителен лист (чл. 245, ал. 3 ГПК); въззивно определение, с което се увеличава цената на иска (чл. 70, ал. 2 ГПК); въззивно определение, постановено по частна жалба срещу определение на първоинстанционен съд, с което се допуска или се отказва предварително изпълнение на решението (чл. 244 ГПК); акт на апелативен съд, с който е потвърден отказ на окръжен съд за вписване в регистрите на юридическите лица (чл. 606 ГПК).

II. Отклонява предложението на Председателя на Върховния касационен съд за постановяване на тълкувателно решение по въпроса: кои определения, с които се дава разрешение по същество на други производства по смисъла на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК, подлежат на отмяна по реда на Глава Двадесет и четвърта ГПК.

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГТК,
 ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и
 ПРЕДСЕДАТЕЛ на Гражданска колегия:
СВЕТЛА ДИМИТРОВА

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и
 ПРЕДСЕДАТЕЛ на Търговска колегия:
ДАРИЯ ПРОДАНОВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ
 на ОТДЕЛЕНИЯ:

БОЙКА СТОИЛОВА.....

ВАНЯ АЛЕКСИЕВА.....О.М.-т.1

ТОТКА КАЛЧЕВА.....

ЕМАНУЕЛА БАЛЕВСКА.....

БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА.....

МАРИЯ ИВАНОВА.....

ЧЛЕНОВЕ:

1. ЖАНИН СИЛДАРЕВА.....	14. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА.....
2. СИМЕОН ЧАНАЧЕВ.....О.М.-т.1	15. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА.....
3. ТАТЯНА ВЪРБАНОВА.....	16. МАРИО ПЪРВАНОВ.....
4. МАРГАРИТА СОКОЛОВА.....	17. ЕМИЛ МАРКОВ.....
5. БОРИСЛАВ БЕЛАЗЕЛКОВ.....О.М.- т.1	18. КАМЕЛИЯ ЕФРЕМОВА.....
6. СВЕТЛА ЦАЧЕВА.....О.М.- т.1	19. АЛБЕНА БОНЕВА.....
7. РАДОСТИНА КАРАКОЛЕВА.....	20. СВЕТЛА БОЯДЖИЕВА.....
8. ВЕСКА РАЙЧЕВА.....	21. ЖИВА ДЕКОВА.....
9. ПЛАМЕН СТОЕВ.....	22. МИМИ ФУРНАДЖИЕВА.....
10. ЕЛЕОНОРА ЧАНАЧЕВА.....	23. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА.....
11. ЗЛАТКА РУСЕВА.....	24. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА.....
12. ДИЯНА ЦЕНЕВА.....	25. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА.....
13. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА.....	26. ЗОЯ АТАНАСОВА.....

27. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ.....	42. ГЕРГАНА НИКОВА.....
28. ВЕСЕЛКА МАРЕВА.....	43. ПЕТЯ ХОРОЗОВА.....
29. БОРИС ИЛИЕВ.....	44. МАЙЯ РУСЕВА.....
30. БОНКА ЙОНКОВА.....	45. АННА БАЕВА.....
31. КРАСИМИР ВЛАХОВ.....	46. ВЕРОНИКА НИКОЛОВА.....
32. ДИАНА ХИТОВА.....	47. НИКОЛАЙ МАРКОВ.....
33. БОЯН ЦОНЕВ.....	48. ЕВГЕНИЙ СТАЙКОВ.....
34. БОЯН БАЛЕВСКИ.....	49. СВЕТЛА ЧОРБАДЖИЕВА.....
35. ИРИНА ПЕТРОВА.....	50. ЕРИК ВАСИЛЕВ.....
36. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА.....	51. КРИСТИЯНА ГЕНКОВСКА.....
37. РОСИЦА БОЖИЛОВА.....	52. ВАНЯ АТАНАСОВА.....
38. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ.....	53. АЛЕКСАНДЪР ЦОНЕВ.....
39. ГЕНИКА МИХАЙЛОВА.....О.М.– т.1	54. ЛЮДМИЛА ЦОЛОВА.....
40. ДИМИТЪР ДИМИТРОВ.....	55. МАДЛЕНА ЖЕЛЕВА.....
41. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА.....	

Особено мнение по т. 1 от Тълкувателно решение № 5/2015 на Общото събрание на Гражданската и Търговската колегии на Върховния касационен съд по гр.д. № 5/2015

В т. 1 от тълкувателното решение се приема, че не подлежат на касационно обжалване по реда на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК:

въззивното определение, постановено по частна жалба срещу разпореждане на първоинстанционен съд по молба за издаване на изпълнителен лист по чл. 407, ал.1 ГПК;

въззивното определение, постановено по частна жалба срещу първоинстанционно определение за издаване или за отказ да се издаде обратен изпълнителен лист (чл. 245, ал. 3 ГПК); както и

въззивното определение, постановено по частна жалба срещу определение на първоинстанционния съд, с което се допуска или се отказва предварително изпълнение на решението (чл. 244 ГПК).

Недопустимостта на касационното обжалване на въззивното определение по чл. чл. 407, ал.1 ГПК се извежда от това, че с него не се дава разрешение на материалноправен спор, свързан с предмета на делото, а се разрешава процесуален въпрос за наличие на предпоставки за принудително изпълнение на акта, въз основа на който е поискано издаване на изпълнителния лист. Постановеният от съда акт, с характер на разпореждане, не се ползва със сила на пресъдено нещо нито относно изпълняемото право, нито по отношение правото на принудително изпълнение.

Издаването на изпълнителен лист няма отношение към силата на пресъдено нещо на постановеното решение, а към неговата изпълнителна сила. Изпълнителният лист е процесуална ценна книга, която материализира правото на принудително изпълнение, а определението по чл. чл. 407, ал.1 ГПК признава или отрича това процесуално субективно право. То може да възникне и без да е формирана сила на пресъдено нещо (напр. при невлезлите в сила осъдителните въззивни решения), но ако правото на принудително изпълнение бъде неправилно отречено след формирането на силата на пресъдено нещо, това я парализира, тъй като се осуетява принудителното осъществяване на признатото притезателно право. Това би принудило неудовлетвореният кредитор да предяви отново същия иск, тъй като макар и признато, притезателното право остава неудовлетворено. В това правно положение се намира кредиторът, когато постановлението за прекратяване на изпълнителното производство влезе в сила, макар в действителност притезанието да не е удовлетворено (напр. когато съдът потвърди постановлението за прекратяване на изпълнителното производство по чл. 433, ал. 1, т. 1 или за неговото приключване по чл. 433, ал. 2 ГПК). В този случай

взискателят не губи непогасената част от вземането си и може да го предяви с нов осъдителен иск.

Да се отрече възможността за касационно обжалване на въззивното определение по чл. 407, ал.1 ГПК означава взискателят да бъде принуден да предяви неудовлетвореното си притезание с нов иск, въпреки че неговото съществуване вече е установено със сила на пресъдено нещо.

Изложеното важи в пълна мяра и по отношение на въззивното определение за издаване или за отказ да се издаде обратен изпълнителен лист (чл. 245, ал. 3 ГПК). С отказа да бъде издаден обратен изпълнителен лист длъжникът, който е претърпял материално незаконосъобразно принудително изпълнение от привиден кредитор, не губи възможността да защити правото си, но ще е принуден да предяви срещу привидния кредитор иск за връщане на всичко получено без правно основание и за обезщетение на вредите от материално незаконосъобразното принудително изпълнение.

Недопустимостта на касационното обжалване на въззивното определение по чл. 244 ГПК се извежда от това, че с него не се дава разрешение на материалноправен спор, свързан с предмета на делото, а се осигурява или препятства изпълнението на признато със съдебно решение вземане. Касационното обжалване обаче е предназначено да осигури и законосъобразното осъществяване на процесуалните правоотношения.

Предварителното изпълнение е засилена защита на кредитора, чиято нужда от защита е особено остра – нуждаещ се от издръжка, не получил възнаграждението си за положен труд, отстранен от владение и други за които съдът признава подобна нужда; но тя е недопустима срещу определени лица – държавата и държавните учреждения – срещу тях е принудителното изпълнение само на влезли в сила решения.

Няма съмнение, че изпълнителният процес е отделно производство, в което не се разрешават материалноправни спорове, но също така несъмнено е, че различни съдебни актове позволяват, преграждат или осуетяват неговото законосъобразно провеждане. По правното си естество те не могат да дадат никакво разрешение по материалните правоотношение между страните, но не следва да бъде отречена възможността за касационното им обжалване, когато те преграждат развитието на изпълнителния процес, още повече, когато му турят край или осуетяват неговото започване или позволяват той да бъде проведен, без да са налице законовите основания за това.

Посочените съдебни актове не са от естество да преклудират, нито правото на защита на неудовлетворения кредитор срещу неизправен длъжник, нито правото на защита на претендиращия длъжник срещу привиден кредитор, но това има значение за допустимостта на отмяната на тези актове по чл. 303 и 304 ГПК.

Касационното обжалване по новия ГПК се различава съществено от това по стария. При действието на стария ГПК съществуваше разграничение между правомощията на Върховния касационен съд като правораздавателен орган и като орган, натоварен от Конституцията със задължението да осъществява върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища. Това позволяваше определен родове дела да бъдат изключени от касация, като мярка за ограничаване на достъпа до Върховния касационен съд. Новият ГПК поставя достъпа до касационно обжалване зависимост от значението на обуславящите решението правни въпроси за уеднаквяването на съдебната практика и развитието на правото, поради което изключването от касация може да стане само с изрична разпоредба на закона. Положително формулираната уредба на касационното обжалване на определенията в чл. 274, ал. 3 ГПК съвпада по съдържание с отрицателно формулираната негова уредба в чл. 519 (703), ал. 2 от Закона за гражданското съдопроизводство, според която въззивните определения не подлежат на обжалване отделно от съществуващото на делото, освен в случая, когато се прегражда по-нататъшното развитие на делото по същество, т.е. на касационно обжалване подлежат само определенията, чиято законосъобразност не може да бъде проверена по жалба срещу постановеното съдебно решение.

Съдия Борислав Белазелков

Особено мнение по т.1 от тълкувателно дело № 5/2015 г., ОСГТК на ВКС по въпроса относно актовете, изключени от касационен контрол по реда на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК.

В т.1 от Тълкувателно решение № 5 от 2018 г. по тълк.д. № 5/2015 г. на ОСГТК ВКС се приема, че въззивните определения, постановени по частна жалба срещу разпореждане на първоинстанционен съд по молба за издаване на изпълнителен лист, както и по молба за издаване или за отказ да се издаде обратен изпълнителен лист не подлежат на касационно обжалване на основание чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК. Това становище не може да бъде споделено по следните съображения:

Производството по издаване на изпълнителен лист е самостоятелно производство, което се развива след приключване на исковия процес и е необходима предпоставка за предприемане на принудително изпълнение. Отказът да се издаде изпълнителен лист прегражда пътя към принудително изпълнение - правото на принудително изпълнение може да бъде упражнено само въз основа на изпълнителен лист, който по правната си същност е съдебен акт, издаден в спорно производство, чиито двустранен характер се разкрива при обжалване на разпореждането, с което се уважава или отхвърля изцяло или отчасти молбата за издаване на изпълнителен лист. Бидейки във функционална връзка с исковия и изпълнителния процес, производството по издаване на изпълнителен лист има самостоятелно битие – развива се самостоятелно извън рамките на исковия процес и подготвя и обуславя изпълнителния процес за осъществяване на определен изпълнителен способ. С разпореждането на съда по издаване на изпълнителен лист се дава разрешение по процесуалните въпроси дали е предвиденото в закона, редовно от външна страна изпълнително основание; удостоверява ли то притежание в полза на молителя срещу лицето, спрямо което се иска издаване на изпълнителен лист и дали между същите страни и на същото основание вече не е издаден изпълнителен лист. Разпореждането се ползва със стабилността на решение постановено в исков процес - то не може да бъде отменяно или изменяно от издалия го съд, но може да бъде допълвано, тълкувано или поправяно при очевидна фактическа грешка. Производството не е двуинстанционно, тъй като не е изрично изключено от касационен контрол, нито има привременен характер. Противен извод не може да бъде изведен и от уредбата в чл. 407, ал. 3 ГПК, касаещ разпорежданията за издаване на изпълнителен лист въз основа на актовете на чуждестранните съдилища и чуждестранните арбитражни институции. Текстът на чл. 407, ал. 3 ГПК препраща към общия ред на обжалване, т.е. към реда за обжалване на съдебните решения, тъй като по отношение на разпорежданията за издаване на изпълнителен лист по чл. 623, ал. 6 ГПК законодателят е въвел специална функционална подсъдност пред Софийски апелативен съд, а постановените актове е приравнил на съдебни решения, подлежащи на обжалване по общия исков ред.

Тези характеристики определят извод, че с въззивното определение, постановено по частна жалба срещу разпореждане на първоинстанционен съд

по молба за издаване на изпълнителен лист се дава разрешение по съществото на „друго производство” по смисъла на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК, а производството се развива самостоятелно и има обособен предмет, поради което следва да подлежи на касационно обжалване.

Уредбата на действащия Граждански процесуален кодекс изключва разрешението на въпроса, дадено в т. 6 на Тълкувателно решение № 1 от 17.07.2001 г. ОСГТК ВКС. Даденото разрешение в т. 6 от Тълкувателното решение бе въз основа на действащата по отменения ГПК защита на взыскателя по чл. 250 - чл. 255 ГПК – защита, каквато не е предвидена в действащия ГПК, в който уредбата на издаването на изпълнителен лист въз основа на несъдебно изпълнително основание изцяло отпадна, а идващото да го замени заповедното производство има различна правна уредба.

Така, при издаден изпълнителен лист въз основа на извлечение от сметка, длъжникът можеше да поиска спиране, както и да предяви възраженията си по реда на иска по чл. 254 ГПК (отм.). Тази уредба не изключваше възможността и взыскателят да предяви вземането си по исков ред. При новата уредба, след влизането им в сила, актовете, въз основа на които се издава изпълнителен лист, установяват вземането със сила на пресъдено нещо, т.е. защитата на страните е уредена по различен начин. Сега в иска по чл. 439 ГПК длъжникът може да се позове само на възражения за обстоятелства, настъпили след приключването на съдебното дирене в производството по което е издадено изпълнителното основание, а взыскателят ако предяви отново вземането си чрез иск (тъй като му е отказано издаване на изпълнителен лист) ще срещне отвод за сила на пресъдено нещо.

Правната характеристика на производството по издаване на обратен изпълнителен лист по чл. 245, ал. 3 ГПК е идентична с тази на производството по издаване на изпълнителен лист по чл. 405 ГПК. Това производство има самостоятелен характер и е обособено както от иския процес, приключил с влязло в сила решение, така и от изпълнителното производство, образувано въз основа на допуснато предварително изпълнение на отмененото решение. С разпореждането по чл. 245, ал. 3 ГПК съдът дава разрешение по съществото на въпросите дали са подлежащи на връщане суми и от кой момент върху тях се дължи законна лихва, т.е. на въпросите, предмет на иска по чл. 55, ал.1 ЗЗД за връщане на дадено без основание, който иск е заменен от възможността за получаване на обратен изпълнителен лист.

Определението по частна жалба срещу първоинстанционно определение за издаване или за отказ да се издаде обратен изпълнителен лист е съдебен акт е съдебен акт, постановен в самостоятелно производство с обособен предмет и няма привременен характер. С това определение се дава разрешение по съществото на друго производство по смисъла на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК, поради което следва да подлежи на касационен контрол.

Съдия Светла Цачева
Съдия Геника Михайлова
Съдия Борислав Белазелков

ОСОБЕНО МНЕНИЕ

по ТР, постановено от ОСГКТК на ВКС по тълкувателно дело №5/2015 г.

Характеристиката на определенията, с които се дава разрешение по същество на други производства по смисъла на чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК, за една група от тях - определението, с което въззивният съд се произнася по частна жалба срещу определение на първоинстанционния съд, като допуска обезпечението е в противоречие с разрешенията, дефиниращи посоченият вид актове, приети с действащото и към настоящият момент ТР № 1/2010 от 21.07.2010 г. по т. дело № 1/2010 г. на ОСГКТК на ВКС. Съгласно разясненията, съдържащи се в цитираното ТР на ОСГКТК на ВКС тази категория определения има несамостоятелен и привременен характер, тъй като имат действие до приключване на исковото производство. Затова ОСГКТК на ВКС е приело в същото тълкувателно решение, че определенията на съда по обезпечение на иска подлежат на двуинстанционно разглеждане и ВКС се произнася по тях само, когато са постановени за първи път от въззивния съд, а не и при произнасянето на въззивния съд като втора инстанция по частна жалба срещу определения на първоинстанционния съд. Причината една част от тези съдебни актове да подлежат на касационно обжалване е въведеното от законодателя изключение с разпоредбата на чл. 396, ал. 2 ГПК – когато обезпечението е допуснато от въззивния съд. Поради това считам, че в т. 1 от ТР № 5/2015 г. на ОСГКТК на ВКС, в диспозитива и мотивите, посочената категория определения трябва да бъде изключена от кръга на определенията по чл. 274, ал. 3, т. 2 ГПК, за които е дефинирана обща характеристика, като се отрази, че определенията, постановени от въззивният съд в хипотезата на чл. 396, ал. 2 ГПК подлежат на касационно обжалване *ex lege*, а не поради общата им характеристика с актовете по чл. 274, ал. 3, т. 2, предл.1 ГПК. Същото се отнася и за въззивните определения по чл. 23, ал. 2 и ал. 4 ЗОПДИППД /отм./.

Ваня Алексиев
Симеон Чаначев